

Arundhati Roy

Het ministerie van Opperst Geluk

Vertaald door Tjadine Scheeman en
Lidwien Biekmann

2017 Prometheus Amsterdam

Tijdens het gouden uur, wanneer de zon weg is maar het licht nog niet, koppelen de eskaders vlerhonden zich los uit de banyanbomen op de oude begraafplaats en zwermen als rook boven de stad uit. Zodra de vlerhonden vertrokken zijn, komen de kraaien naar huis. Maar hun kabaal is niet in staat de stilte te vullen van de verdwenen mussen en van de oude Bengaalse gieren, millennialang hoeders van de doden, die zijn uitgeroeid. De gieren zijn bezweken aan diclofenacvergiftiging. Diclofenac, koeien-aspirine, dat aan het vee wordt gegeven als spierontspanner, om pijn te verlichten en de melkproductie te verhogen, heeft – hád – het effect van zenuwgas op de gieren. Elke chemisch ontspannen, melkgevende koe of buffel die doodging veranderde in giftig aas voor de gieren. Terwijl de koeien steeds betere melkmachines werden en de stadsbewoners zich tegoed deden aan roomijs, hoorntjes met karamelcrunch, nootjes of chocoladestukjes, of aan mangomilksbakes, lieten de gieren hun kopjes hangen, alsof ze moe waren en gewoon niet meer wakker konden blijven. Uit hun snavels dropen zilveren speekselbaarden en één voor één vielen ze van hun tak, dood.

Het heengaan van deze vriendelijke oude vogels werd door slechts weinigen opgemerkt. Er waren zo veel andere dingen om naar uit te kijken.

I

Waar gaan oude vogels heen om te sterven?

Ze leefde als een boom op de begraafplaats. Bij zonsopgang nam ze afscheid van de kraaien en begroette ze de vleerhonden. Bij zons-
ondergang deed ze het tegenovergestelde, en tussen de wisselingen
van de wacht onderhield ze zich met de geesten van de gieren die
hoog in haar takken verscholen zaten. Ze ervoer de zachte omklem-
ming van hun klauwen als fantoompijn in een geamputeerd been.
Ze had opgevangen dat ze eigenlijk wel blij waren dat ze met een
goed excuus uit het verhaal waren gestapt.

Toen ze hier net haar intrek had genomen, kreeg ze de eerste
maanden, net als een boom, allerlei alledaagse wreedheden te ver-
duren, maar ze gaf geen krimp. Ze boog zich niet opzij om te kijken
welk jongetje een steen naar haar had gegooid, ze verdraaide niet
haar nek om de beschimpingen te lezen die in haar schors waren
gekerfd. Als mensen haar uitscholden – clown zonder circus, konin-
gin zonder paleis – liet ze de krenking als een briesje door haar
takken waaien en gebruikte ze de muziek van haar ruisende blade-
ren als balsem om de pijn mee te verzachten.

Pas toen Ziauddin, de blinde imam die vroeger voorganger was
geweest in de moskee van Fatehpur, met haar bevriend raakte en
haar regelmatig kwam opzoeken, besloot de buurt dat het tijd was
om haar met rust te laten.

Lang geleden vertelde een man die Engels kende dat haar naam
achterstevoren geschreven Majnu was. En in de Engelse versie van
het verhaal van Laila en Majnu heette Majnu Romeo en Laila Julia.

Dat vond ze een giller. ‘Bedoel je dat ik van hun verhaal een *kbichdi* heb gemaakt?’ vroeg ze. ‘Wat zullen ze doen als ze ontdekken dat Laila misschien wel Majnu is en Romie eigenlijk Julie?’ De volgende keer dat hij haar bezocht, zei de Man Die Engels Kende dat hij zich had vergist. Haar naam achterstevoren gespeld was Mujna, en dat was helemaal geen naam, betekende niets. Daarop antwoordde ze: ‘Het maakt niet uit. Ik ben ze allemaal, ik ben Romie en Julie, ik ben Laila en Majnu. En ook nog Mujna, waarom niet? Wie zegt dat ik Anjum heet? Ik ben niet Anjum, ik ben Anjuman. Ik ben een *mehfil*, ik ben een bijeenkomst. Van iedereen en niemand, van alles en niets. Is er nog iemand die je wilt uitnodigen? Iedereen is uitgenodigd.’

De Man Die Engels Kende zei dat ze dat slim had bedacht. Hij zei dat hij daar zelf nooit op zou zijn gekomen. ‘Hoe had je dat ook gekund, met jouw kennis van het Urdu? Wat denk je nou helemaal? Dat Engels je vanzelf slim maakt?’ vroeg ze.

Hij lachte. En zij lachte omdat hij lachte. Ze deelden een filtersigaret. Hij mopperde dat Wills Navy Cut-sigaretten van die korte stompjes waren en de prijs niet waard. Zij zei dat ze veel liever dat merk had dan Four Square of het mannelijke Red & White.

Ze wist niet meer hoe hij heette. Misschien had ze zijn naam nooit geweten. Hij was lang geleden vertrokken, de Man Die Engels Kende was zijn eigen weg gegaan. En nu woonde zij op de begraafplaats achter het staatsziekenhuis. Als gezelschap had ze haar stalen archiefkast, waarin ze haar muziek bewaarde – gekraste langspeelplaten en cassettebandjes –, een oud harmonium, haar kleren, sieraden, haar vaders dichtbundels, haar fotoalbums en een paar krantenknipsels die aan de brandstapel in het Khwabgah waren ontsnapt. De sleutel hing samen met haar verbogen zilveren tandenstoker aan een zwart touwtje om haar hals. Ze sliep op een versleten Perzisch kleedje dat ze overdag wegborg en ’s nachts uitrolde tussen twee graven (maar nooit twee nachten achter elkaar tussen dezelfde graven, dat was haar persoonlijke geheime grapje). Ze rookte nog steeds. Nog steeds Navy Cut.

Op een ochtend, toen ze hem de krant aan het voorlezen was, vroeg de oude imam, die duidelijk niet naar haar luisterde, langs

zijn neus weg: ‘Is het waar dat ook de hindoes onder jullie niet worden gecremeerd maar begraven?’

Omdat ze moeilijkheden voorvoelde, draaide ze eromheen: ‘Waar? Wat is waar? Wat is Waarheid?’

De imam, die zich niet van zijn onderwerp wilde laten afleiden, bromde een werktuiglijk antwoord: ‘Sach Khuda hai. Khuda hi Sach hai.’ Waarheid is God. God is Waarheid. Het was zo’n obligate wijsheid die je aantrof op de laadbak van de beschilderde vrachtwagens die over de snelweg denderden. Daarna kneep de imam zijn blindgroene ogen samen en vroeg op geniepig groene fluisterton: ‘Zeg eens, waar wordt jullie soort eigenlijk begraven? Wie wast het lichaam? Wie zegt het gebed?’

Anjum zweeg een hele tijd. Toen boog ze zich naar hem toe en fluisterde, onboomachtig: ‘Imam sahib, als mensen het over kleuren hebben – rood, blauw, oranje, als ze de lucht bij zonsondergang beschrijven of de opkomende maan tijdens Ramzaan – wat gaat er dan door uw hoofd?’

Nadat ze elkaar op deze manier diep, bijna dodelijk hadden gekwetst, zaten ze zwijgend naast elkaar op iemands zonovergoten graf hun wonden te likken. Uiteindelijk was het Anjum die de stilte verbrak.

‘Dat mag u mij vertellen,’ zei ze. ‘U bent de imam sahib, niet ik. Waar gaan oude vogels heen om te sterven? Vallen ze als stenen uit de hemel op ons neer? Struikelen we op straat over hun lijken? Denkt u niet dat de Alziende, de Almachtige die ons op deze Aarde heeft gezet gepaste voorzieningen zal hebben getroffen om ons hier ook weer weg te halen?’

Het bezoek van de imam eindigde die dag eerder dan anders. Anjum keek hem na, hoe hij al tikkend zijn weg langs de graven zocht; zijn blindenstok maakte muziek telkens als die de lege drankflessen en de weggegooide spuiten raakte waarmee zijn pad bezaaid lag. Ze hield hem niet tegen. Ze wist dat hij weer terug zou komen. Eenzaamheid kon zichzelf nog zo kunstig verpakken, zij herkende haar direct. Daar had ze een bepaalde antenne voor; hij had net zo veel behoefte aan haar schaduw als zij aan die van hem. En ze wist uit ervaring dat Behoefte een pakhuis was met plaats voor een grote lading wreedheid.

Hoewel Anjums vertrek uit het Khwabgah verre van hartelijk was verlopen, wist ze dat het niet aan haar was om de dromen en de geheimen van het huis prijs te geven.

Khwabgah

Ze was de vierde van vijf kinderen, geboren op een koude januari-nacht, bij lamplicht (stroomonderbreking), in Shahjahanabad, de ommuurde binnenstad van Delhi. Ahlam Baji, de vroedvrouw die haar ter wereld hielp en in twee omslagdoeken gewikkeld in haar moeders armen legde, zei: ‘Het is een jongen.’ Gezien de omstandigheden een begrijpelijke vergissing.

Toen Jahanara Begum een maand zwanger was van haar eerste kindje besloten zij en haar man dat als het een jongen werd hij Aftab zou heten. Hun eerste drie kinderen waren meisjes. Ze hadden zes jaar op Aftab gewacht. De nacht van zijn geboorte was de gelukkigste van Jahanara Begums leven.

De volgende ochtend, toen de zon scheen en het in de kamer lekker warm was, wikkelde ze de kleine Aftab los uit zijn doeken. Ze onderzocht zijn piepkleine lijfje – ogen neus hoofd oksels vingers tenen – met een voldane, kalme vreugde. En op dat moment ontdekte ze, verstopt onder zijn jongensgeslacht, het kleine, onvolgroeide geslachtsdeel dat onmiskenbaar van een meisje was.

Kan een moeder gruwen van haar eigen kind? Jahanara Begum wel. Haar eerste reactie was het gevoel of haar hart werd ingesnoerd en haar botten tot stof verpulverden. Haar tweede reactie was om nog een keertje te kijken en zich ervan te verzekeren dat ze zich niet had vergist. Haar derde reactie was om zich af te keren van dat wat ze had gebaard terwijl haar darmen zich leegden en een dun straaltje poep langs haar benen stroomde. Haar vierde reactie was te over-

wegen zichzelf en haar kind van kant te maken. Haar vijfde reactie was haar kindje op te pakken en tegen zich aan te drukken terwijl ze in een spleet viel tussen de wereld die ze kende en werelden waarvan ze het bestaan niet wist. En daar in die afgrond, tollend door de duisternis, verloor alles waar ze tot dan toe zeker van was geweest, alle dingen, van het kleinste tot het grootste, zijn logica. In het Urdu, de enige taal die ze kende, hadden alle dingen, niet alleen de levende maar alle dingen – tapijten, kleren, boeken, pennen, muziekinstrumenten –, een geslacht. Alles was mannelijk of vrouwelijk, man of vrouw. Alles behalve haar kind. Ja, ze wist natuurlijk best dat er een woord voor mensen als hij bestond: *hijra*. Twee woorden, liever gezegd. *Hijra* en *kinnar*. Maar twee woorden vormen nog geen taal.

Was het mogelijk om buiten de taal te leven? Uiteraard kwam deze vraag niet in woorden bij haar op, ook niet in één enkele begrijpelijke zin. Hij overviel haar als een geluidloze, embryonale brul.

Haar zesde reactie was om zichzelf op te knappen en te besluiten het voorlopig aan niemand te vertellen. Ook niet aan haar man. Haar zevende reactie was om zich naast Aftab te ruste te leggen. Net zoals de God van de christenen had gedaan nadat hij de Hemel en de Aarde had geschapen. Met dit verschil dat hij pas rustte toen hij een logisch geheel van zijn schepping had gemaakt, terwijl Jahanara Begum rustte toen haar wereldbeeld door haar schepping van al zijn logica was beroofd.

Het was trouwens geen echte vagina, hield ze zichzelf voor. De doorgang was niet open (dat had ze gecheckt). Het was gewoon een toevoegsel, een babydingetje. Wie weet groeide het nog dicht, of zou het genezen of op een of andere manier verdwijnen. Ze zou in elke tempel die ze kende een gebed zeggen en de Almachtige smeken om haar genadig te zijn. En dat zou hij zijn. Daar was ze zeker van. Al zou ze zijn genade misschien niet meteen als zodanig herkennen.

Zodra ze zich in staat voelde het huis uit te gaan, nam Jahanara Begum de kleine Aftab mee naar de dargah van Hazrat Sarmad Shaheed, een simpel wandelingetje van een minuut of tien. Toen

kende ze het verhaal van Hazrat Sarmad Shaheed nog niet en ze had geen idee waarom haar voeten zo vastberaden koers zetten naar zijn graftempel. Misschien dat hij haar naar zich toe had geroepen. Of misschien voelde ze zich aangetrokken tot de vreemde mensen die voor de tempel bivakkeerden en die ze altijd passeerde op weg naar Meena Bazaar, van die lui die ze vroeger geen blik waardig had gekeurd tenzij hun wegen zich toevallig kruisten. Opeens schenen ze haar toe als de belangrijkste mensen ter wereld.

Niet alle bezoekers van de dargah van Hazrat Sarmad Shaheed kenden zijn verhaal. Sommigen kenden een deel ervan, anderen niets, en sommigen hadden hun eigen versie verzonnen. De meesten wisten dat hij een Joods-Armeense koopman was geweest die van Perzië naar Delhi was gereisd om de liefde van zijn leven achterna te gaan. Slechts weinigen wisten dat die liefde van zijn leven Abhay Chand was, een jonge hindoejongen die hij in Sindh had ontmoet. De meesten wisten dat hij zich van het jodendom tot de islam had bekeerd. Slechts weinigen wisten dat zijn spirituele zoektocht er uiteindelijk toe had geleid dat hij ook de orthodoxe islam had afgezworen. De meesten wisten dat hij als naakte fakir in de straten van Shahjahanabad had geleefd voordat hij publiekelijk terechtgesteld werd. Slechts weinigen wisten dat de reden van zijn terechtstelling niet was dat hij zich schuldig had gemaakt aan openbare naaktloperij, maar aan geloofsverzaking. Aurangzeb, heerser van het mogolrijk, had Sarmad ontboden aan zijn hof en hem opdracht gegeven aan te tonen dat hij een ware moslim was door de kalima op te zeggen: *la ilaha illallah, Mohammed-ur rasul Allah*. Er is geen God dan Allah en Mohammed is Zijn profeet. Sarmad stond naakt in het koninklijk hof in het Rode Fort voor een tribunaal van kadi's en maulana's. De wolken bleven roerloos hangen aan de hemel, de vogels versteenden in hun vlucht, en de lucht binnen in het fort werd ondoordringbaar dicht toen hij zich opmaakte voor de kalima. Maar na de eerste woorden gezegd te hebben deed hij zijn mond weer dicht. Hij had alleen de woorden *la ilaha* uitgesproken. Er is geen God. Hij kon pas verder, verklaarde hij, als hij zijn spirituele zoektocht had volbracht en Allah met volle overtuiging kon aanvaarden. Maar tot die tijd, zei hij, zou het bidden van de kalima

slechts een schijnvertoning zijn. Daarop beval Aurangzeb, gesteund door zijn kadi's, de executie van Sarmad.

Toch zou het onterecht zijn om hieruit te concluderen dat de mensen die Hazrat Sarmad Shaheed eer kwamen bewijzen zonder zijn verhaal te kennen onwetenden waren die zich weinig aantrokken van feiten of geschiedenis. Voor wie de dargah betrad om hem om zijn zegen te vragen, was Sarmads opstandige geest haast tastbaar aanwezig, waarachtiger dan welke verzameling historische feiten ook. Een geest die de deugd van spiritualiteit verkoos (maar niet predikte) boven gewijde rituelen, eenvoud boven weelderige overdaad en onbuigzame, extatische liefde, ook als men daarmee totale vernietiging riskeerde. En – geheel in de geest van Sarmad – stond het eenieder vrij zijn verhaal toe te snijden op zijn eigen situatie.

Toen Jahanara Begum een regelmatig bezoeker van de dargah was geworden, hoorde ze het verhaal (dat ze vervolgens aan anderen doorvertelde) over de onthoofding van Sarmad op de trap van de Jama Masjid, de grote moskee, ten overstaan van een ware zee van mensen die hem liefhadden en samen waren gekomen om afscheid van hem te nemen. Over hoe zijn afgehakte hoofd nog doorging met het declameren van zijn liefdesgedichten en hoe hij zijn eigen pratende hoofd had opgepakt, even achteloos als een motorrijder van nu zijn helm, en de trap van de moskee had beklommen, naar binnen was gegaan en vervolgens, net zo achteloos, rechtstreeks naar de hemel was opgestegen. Dat is de reden, vertelde Jahanara Begum (aan iedereen die maar wilde luisteren), dat de vloer, de muren en het plafond van Hazrat Sarmads bescheiden dargah (die zich vastklampt aan de oostelijke muur van de Jama Masjid, op dezelfde plek waar zijn bloed van de trap was gestroomd en een plas had gevormd) rood van kleur zijn. Het is ruim driehonderd jaar geleden, zei ze, maar het bloed van Hazrat Sarmad laat zich niet wegwassen. Ze kunnen zijn dargah in elke kleur schilderen die ze maar willen, beweerde ze, maar na verloop van tijd wordt hij toch weer vanzelf rood.

De eerste keer dat ze zich een weg baande langs de mensenmassa – de verkopers van ittars en amuletten, de bewakers van de schoenen van pelgrims, de invaliden, de bedelaars, de daklozen, de gei-

ten die voor het Offerfeest werden vetgemest en het kluitje rustige, oudere eunuchen die onder een zeildoek voor het heiligdom hun bivak hadden opgeslagen – en het kleine rode vertrek betrad, werd Jahanara Begum op slag rustig. Het straatrumoer verstomde en leek van heel ver weg te komen. Ze ging in een hoek zitten – haar kindje lag te slapen op haar schoot – en keek naar het komen en gaan van de bezoekers, moslims en hindoes, alleen of met z'n tweeën, die rode draadjes, rode sieraden en rode papieren prulletjes aan het traliewerk rond de tombe vastbonden en Sarmads zegen afsmeekten. Pas toen haar blik op een oude broze man viel met een papierdunne huid en een vlassige baard van gesponnen licht die zachtjes huilend in een hoek heen en weer zat te wiegen, alsof zijn hart gebroken was, durfde Jahanara Begum haar eigen tranen te laten gaan. *Dit is mijn zoon, Aftab*, fluisterde ze tegen Hazrat Sarmad. *Ik heb hem meegebracht voor u. Behoed hem. En leer me hoe ik van hem moet houden.*

En dat deed Hazrat Sarmad.

De eerste jaren van Aftabs leven werd Jahanara Begums geheim niet ontdekt. Terwijl ze wachtte tot zijn meisjesdeel zou genezen, hield ze hem angstvallig dicht in haar buurt en was overdreven beschermend. Ook na de geboorte van haar tweede zoon, Saqib, wilde ze niet dat Aftab te ver uit het zicht dwaalde. Dit werd niet als ongewoon gedrag beschouwd voor een vrouw die zo lang en gespannen op een zoon had gewacht.

Toen Aftab vijf was, ging hij naar de Urdu-Hindi-madrassa voor jongens in Chooriwali Gali (de armbandenverkopersstraat). Nog geen jaar later kon hij al een groot deel van de Koran in het Arabisch opzeggen, al was het onduidelijk hoeveel hij ervan begreep, maar dat gold ook voor de rest van de kinderen. Aftab was een goede leerling, maar van jongs af aan was duidelijk dat zijn ware talent in de muziek lag. Hij had een mooie, lieflijke zangstem en kon een melodie die hij één keer had gehoord al nazingen. Zijn ouders besloten hem naar ustad Hameed Khan te sturen, een eminente jonge musicus die klassieke Noord-Indiase muziek onderwees aan groepjes kinderen in zijn bescheiden woninkje in Chandni Mahal. De kleine Aftab sloeg nooit een les over. Toen hij negen

was kon hij al zo'n twintig minuten *bada kbayal*, improvisatie, toe-
passen in de raga's Yaman, Durga en Bhairav, en zijn stem omzich-
tig laten afketsen van de verlaagde toon *rekhab* in de raga Pooriya
Dhanashree, als een platte steen die over het oppervlak van een
meer stuitert. Hij kon Chaiti en Thumri zingen, even bedreven en
overtuigend als een courtesane aan het hof van Lucknow. Aanvan-
kelijk vond iedereen het grappig en moedigde hem aan, maar het
duurde niet lang of de andere kinderen begonnen hem uit te lachen
en te pesten: *Hij is een Zij. Hij is geen Hij of Zij. Hij is een Hij en een
Zij. Hij-Zij, Zij-Hij, Hij-Ha Hi! Ha!*

Toen het gepest ondraaglijk werd, wilde Aftab niet meer naar
muziekles. Daarop bood ustad Hameed, die dol op de jongen was,
aan om hem privéles te geven. Zo konden de muzieklessen toch
doorgaan, alleen wilde Aftab inmiddels ook niet meer naar school.
Jahanara Begum koesterde nog weinig hoop: niets wees op een
spoedige genezing. Met een reeks vindingrijke smoezen had ze de
besnijdenis een aantal jaar kunnen uitstellen. Maar nu was de jonge
Saqib aan de beurt voor de zijne en ze wist dat het uur der waarheid
was aangebroken. Uiteindelijk deed ze wat ze moest doen. Ze ver-
zamelde moed en vertelde het aan haar man; het kwam er allemaal
in één keer uit en ze huilde zowel van verdriet als van opluchting
dat ze nu eindelijk haar nachtmerrie met iemand kon delen.

Haar man, Mulaqat Ali, was een hakim – een kruidendokter – en
liefhebber van het Urdu en van Perzische poëzie. Hij had zijn hele
leven voor de familie van een andere hakim gewerkt: Hakim Abdul
Majid, bedenker en oprichter van een populair merk vruchten-
kruidendrank, Rooh Afza (dat in het Perzisch 'elixer voor de ziel'
betekent). Rooh Afza, gemaakt van khurfazaad (postelein), druif,
sinaasappel, watermeloen, munt, wortel, een snufje spinazie, maan-
zaad, twee soorten lelies en een destillaat van damascusrozen, was
eigenlijk bedoeld als tonicum. Maar men ontdekte dat twee eet-
lepels van de bruisende granaatrode siroop in een glas koude melk
of gewoon water niet alleen heerlijk smaakte, maar ook effectieve
bescherming bood tegen de verzengend hete Delhi-zomers en de
vreemde koortsen die door de woestijnwinden werden aangevoerd.
Wat oorspronkelijk begon als medicijn werd binnen de kortste ke-
ren het populairste zomerdrankje in de regio. Rooh Afza groeide uit

tot een florierende onderneming en de naam werd een begrip. Veertig jaar lang was het product marktleider en werd vanuit het hoofdkantoor in de oude stad zelfs geleverd aan het verre Haiderabad in het zuiden en het verre Afghanistan in het westen. Maar toen kwam de Deling. Gods halsslagader barstte open boven de nieuwe grens tussen India en Pakistan en wederzijdse haat liep uit op een bloedbad. Buren stonden elkaar naar het leven alsof ze elkaar niet kenden, nooit op elkaars bruiloft waren geweest, nooit elkaars liedjes hadden gezongen. De ommuurde stad werd opengebroken. Oude families vluchtten (moslims). Nieuwe families trokken erheen (hindoes) en vestigden zich rond de stadsmuren. Rooh Afza kreeg een grote terugslag te verwerken, maar kwam die snel te boven en opende een vestiging in Pakistan. Een kwarteeuw later, na de massaslachting in Oost-Pakistan, werd er nog een vestiging geopend in het gloednieuwe land, Bangladesh. Maar uiteindelijk moest het Elixer voor de Ziel dat oorlogen had overleefd en de bloederige geboorte van drie nieuwe landen had meegemaakt, het toch, zoals zo veel dingen op deze wereld, afleggen tegen Coca-Cola.

Hoewel Mulaqat Ali een betrouwbare en gewaardeerde medewerker was van hakim Abdul Majid kon hij van het salaris niet rondkomen. Daarom ontving hij in zijn vrije tijd ook patiënten aan huis. Jahanara Begum vulde het gezinsinkomen aan met wat ze verdiende met haar zelfgemaakte witkatoenen Gandhimutsjes die ze in het groot aan hindoewinkeliers in Chandni Chowk verkocht.

Mulaqat Ali was een directe afstammeling van de Mongoolse heerser Dzjengis Khan, via de op een-na-oudste zoon van de vorst, Chagatai. Hij bezat een stuk craquelé perkament met daarop een ingewikkelde stamboom, en in een blikken kistje bewaarde hij een grote stapel broze, vergeelde documenten die volgens hem zijn aanspraak onderschreven en verklaarden hoe de nakomelingen van sjamanen uit de Gobiwoestijn, die de Eeuwig Blauwe Hemel verkeerden en destijds de vermeende vijanden van de islam waren, de voorouders waren geworden van de mogoldynastie die eeuwenlang over India had geregeerd, en hoe Mulaqat Ali's eigen familie, afstammelingen van de soennitische mogols, sjieten waren geworden. Af en toe, om de paar jaar, ging het kistje open en liet hij de

documenten aan een bezoekende journalist zien, die meestal weinig belangstelling toonde en hem niet erg serieus nam. Het lange interview leverde hooguit een grappige, amusante vermelding op in de weekendbijlage over Old Delhi. Als het een dubbele pagina was, stond er soms nog een portretfotootje bij van Mulaqat Ali, naast close-ups van mogolgerechten, beeldvullende opnames van moslimvrouwen in boerka achter op slalomende fietsriksja's in smalle, smerige straatjes, en natuurlijk het verplichte panoramagezicht op de duizenden geknielde moslimmannen met een witte koefi op het hoofd, die volmaakt in het gelid in de Jama Masjid aan het bidden waren. Sommige lezers beschouwden die foto's als het bewijs dat India was uitgegroeid tot een succesvolle, seculiere samenleving met ruimte voor verschillende religies. Anderen zagen opgelucht dat de moslimbewoners van Delhi het in hun levendige getto best naar hun zin leken te hebben. En dan had je ook nog mensen die de beelden als bewijs opvatten dat de moslims weigerden te 'integreren' en dat ze maar aanfokten en bezig waren zich te organiseren en binnen afzienbare tijd een bedreiging zouden vormen voor het hindoeïstische India. De aanhangers van dat laatste standpunt wonnen in een verontrustend tempo aan invloed.

Wat er nu wel of niet in de kranten stond, Mulaqat Ali had altijd, ook toen hij kinds begon te worden, met de ouderwetse hoffelijkheid van een edelman bezoekers in zijn bescheiden onderkomen ontvangen. Hij sprak met eerbied over het verleden, maar nooit met nostalgie. Hij beschreef hoe zijn voorouders, in de dertiende eeuw, heersten over een rijk dat zich uitstreckte van de landen die nu Vietnam en Korea heetten tot aan Hongarije en de Balkan, van Noord-Siberië tot aan het Hoogland van Dekan in India; het grootste rijk dat de wereld ooit had gekend. Ter afsluiting van het gesprek haalde hij vaak een strofe in het Urdu aan van een van zijn favoriete dichters, Mir Taqi Mir:

*Jis sar ko gburur aaj hai yaan taj-vari ka
Kal uss pe yabih sbor hai phir naubagari ka*

Het hoofd dat heden trots een kroon draagt
Wordt morgen door ellende geplaagd